

still constrained by the spectre of the previous generation.

'Modernity in the plural' is the focus of chapter 4, with an exploration of the architectural changes the first half of the 20th century had wrought on Prague with its competing conceptualisations of 'progress'. Alfons Mucha, the darling of Parisian Art Nouveau, is given as an example of these contradictions; his *Slavic Epic* exhibition having been dismissed by contemporary modernist critics as an 'anachronistic throwback' whilst at the same time being housed in Fuchs and Tyl's imposingly functionalist Trade Fair Palace. Once again the connection is highlighted between Prague and Paris, with Czech artists seeking inspiration and French modernity in their formulation of the Bohemian capital's identity. The contradicting pulls of what is meant by 'modernism' are therefore displayed through their surrealist juxtapositions within *Prague* and highlight the way modernity is 'shot through with bolts of darkness as well as light'.

In chapter 5 the author turns his focus to the ways in which the surrealists attempted to emancipate eroticism and the body as a riposte to the rise of totalitarianism in the 1930s. The 'easy-going, mischievous' art of Toyen (Marie Cermínová) and Karel Teige's alphabet book of photomontage contrast starkly with Nazi ideals of conformity and purity which were solidified by the infamous 1937 exhibit of "Degenerate Art". A recent exhibition of Toyen's work in Prague (Toyen: The Dreaming Rebel, Waldstein Riding School 2021) highlighted both the playful nature of her surrealism and the erotic signature of her paintings which the author has underscored in *Prague* in his assessment of the *Erotic Review*.

In the final chapters we follow the effect on the surrealist movement of the brutal political circumstances which plagued the Czech capital from the 1930s until after the 1948 Communist takeover. In doing so we become steered once again towards Paris where Czech surrealists took their place amongst the great French names such as Dali and Picasso who in turn were faced by the devastating internal divisions they experienced in response to the Stalinist Terror. The core conflict of politics and surrealism was eventually their downfall despite attempts to revive it

after the war. Their echoes, however, can still be glimpsed around the city today in the sense of recent attempts to 'project itself back into Europe' (p. 439) such as with Frank Gehry and Vlado Milunić's postmodern Dancing House.

The meandering style of the book and its frequent detours may be off-putting to those seeking a surrealist history of Prague however the creativity of the storytelling and the detailed explorations of individual elements are what gives the work its unique appeal. The focus on Prague through the lens of the European surrealists leaves the reader with the sense that Prague and Paris shared custody of title of 'surrealist capital of Europe. Indeed, the author states in his chapter on modernism in the plural, that the distance between the cities is "shorter, quite possibly, than the tram-ride taken by Franz Kafka from the Old Town to Žižkov". That being said, the influence of the Czech contributions to surrealism is not understated; whether it be on the surrealists themselves or the environs of the Bohemian capital, according to Sayer, they have left their mark. The lasting impression is one of a love-letter to the tenacity and survival of a movement which was beset by the conflicts of modernity and whose legacy is 'malé, ale naše'. In its entirety the book is a challenging read however the form of the 'petites-narratives' make it worthwhile even for those with little knowledge of the surrealist movement and will certainly be of great interest to the new Czech readers.

See Derek Sayer: *Prague, Capital of the Twentieth Century: A Surrealist History*. Princeton: Princeton University Press, 595 pp.

Lucy Brown

DOI: 10.14712/23363525.2022.11

Elzbieta Halas – Nicolas Maslowski (eds.):
Politics of Symbolization Across Central and Eastern Europe (Studies in Sociology: Symbols, Theory and Society Book 11). Berlin: Peter Lang, 2021, 304 s.

Tato kniha se zaměřuje na politiku symbolizace a na konflikty, které se mohou s těmito symboly objevit. Jde o svazek, jenž je součástí edice

Studies in Sociology: Symbols, Theory and Society Book a který problematiku symbolů a sémiotiky prohlubuje a striktně ji propojuje s postkomunistickými státy střední a východní Evropy. Editoři Elzbieta Halas a Nicolas Maslowski svazek rozdělili na čtyři části – Spaces of Semiosis and Politics of Symbolization, Time and Semiosis of History: Symbolic Conflicts over Remembering and Forgetting, Symbolic Construction of Communities: New Beginnings and New Divides a nakonec, ale nikoli méně důležitá část s názvem The Symbolic Politics of European (Dis)unification.

Všechny čtyři části na sebe plyně navazují i přesto, že se tematicky odlišují. V úvodní části Halas s Maslowskim vysvětlují, jak chápat terminologii semiózy. „Semióza znamená vytváření významů a používání předmětů a událostí jako znaků nebo symbolů, které se vztahují k něčemu jinému než k sobě samým. Zaměnitelné používání pojmů ‚znak‘ a ‚symbol‘ je možné, pokud jsou symboly široce chápány jako konvenční znaky, tj. znaky záměrně používané k označování nebo symbolizování“ (s. 9). Editoři se odkazují na důležitost kontroly historicity, a to prostřednictvím strategického využití symbolismu v politice vzpomínání a zapomínání na různé aspekty kolektivní historické zkušenosti. Dále odkazují na symbolické identity evropských národních států, které průběžně vznikaly v rámci dlouhého historického procesu. Za tyto symbolické identity lze považovat konstrukci tradic, institucionalizaci symbolů a symbolické praktiky symbolických elit.

První část knihy se tematicky zaměřuje na symboly a prostory semiózy a na politické a konstitutivní ukotvení vlád. Tato část je brána z velké aktuálního pohledu, neboť se na problematiku zaměřuje s odkazem na současné globální aspekty, jako je COVID-19 či migrace. V této části bych chtěla zvláště vyzdvihnout příspěvek Peetera Selga, který bravurně propojil politickou sémiotiku s politickou analýzou. Zvláště lze ocenit přehledné vymezení tzv. hříšných problémů, jejich analýzu a především jejich politické sémiotické vysvětlení. Selg pro vysvětlování elementů a vztahů mezi nimi odkazuje na významného sociologa Norberta Eliase, podle kterého by elementy a jejich vztahy měly být

„posuzovány samostatně, ale nikoli jako oddělené“ [Elias 1978: 85]. Dle Selga je největším konstitutivním prvkem „mechanismus špatnosti“; špatná komunikace mezi nesmiřitelnými komunikačními formami, jako je problematizace a deproblematizace, střet mezi demokratickými a autoritářskými texty, diskurzy nebo semiosférami či mezi metonymickým a metaforickým kódováním.

Následující část obsahuje příspěvky, které jsou zacíleny na semiózu dějin a na symbolické konflikty, jež se odehrávají ve střední a východní Evropě. Tato část se opírá především o symboliku a sémantiku a vychází z tradičního pojetí chápání soudobých polských dějin. Z toho důvodu se Elzbieta Halas i Joanna Nowicki ve svých příspěvcích zabývají symbolickou politikou přijatou v Polsku po pádu komunistického režimu. V obou příspěvcích je symbolická politika rozdělena na dva důležité aspekty. Jednak jde o schopnost symbolické politiky utvářet společné hodnoty a motivovat postoje, překonávající kolektivní traumata, a za druhé chápat symbolickou politiku jako možné pokušení ze strany vládců, již ji využívají pro stranické cíle a přeměňují ji v ideologii.

Oba dva příspěvky tak dospívají ke stejnému závěru: za prvé že pojem symbolická politika není možné přesně definovat, neboť samotná definice budí kontroverze a existuje řada možných definic, které ovšem lze přizpůsobit daným potřebám v návaznosti na obsah sdělení. Stejně tak kontroverze obklopující pojem historická politika, jež tak často splynula s nacionalismem a to kvůli své kosmopolitnosti a otevřenosti. Za druhé že symbolická politika představovala konstitutivní rozměr během procesu systematické transformace v Polsku.

Příspěvky o politické transformaci a mytickém symbolismu končí tuto část o semióze dějin a sborník tematicky navazuje částí o symbolické konstrukci komunit. První článek v této části přináší propojení mezi symbolismem a populismem v Polsku a Maďarsku, přičemž se zaměřuje na propojení a komparaci těchto dvou zemí s ohledem na jejich politiku, náboženství a na to, jak se obě země pokouší moralizovat svoji historii. Autor příspěvku Ulf Hedetoft se snaží přiblížit jednotlivé kroky těchto dvou vlád a přibližuje

jejich motivace a cesty k uzavírání mezinárodních smluv a postupné začleňování do Evropské unie. Z článku je patrné, že autor pracuje s premisou rozdílných hodnot těchto dvou zemí ke vztahu se zbytkem Evropské unie. V příspěvku se objevují symboly ať už mytické, nebo ty skutečné, nicméně autor následuje spíše dějovou linku populismu, který těchto symbolů využívá. „Symbolizace identity není,“ jak se tento autor snaží ukázat, „žádným novým fenoménem v žádném národním státě, ale je nedílnou součástí národních imaginací. Ve věku populismu však získala nový, intenzivnější význam a sleduje téměř stejnou časovou posloupnost zlomových bodů“ (s. 181).

Dalším příspěvkem v této části je článek od Anny Pless a Dicka Houtmana, kteří přicházejí se zjištěním, že s rozdělením na morální tradicionalismus-progresivitu a na autoritářství-libertarianismus lze počítat pouze v západní Evropě. Nicméně v kontextu postkomunistické východní Evropy lze hovořit o odlišné kulturně-politické dimenzi. S ohledem na morální tradice a religiozitu autoři srovnávají postkomunistickou východní Evropu se Západem a z toho důvodu nezbyvá dostatečný prostor pro samotnou střední a východní Evropu, jež měla být stěžejním předmětem tohoto článku.

Kdyby se jednalo o samostatnou studii, byla by to skutečná detailní sonda do problematiky sekularizace a tradicionalismu postkomunistických států. I u ostatních článků v tomto sborníku můžeme vidět stejný problém, a tím je malý rozsah jednotlivých příspěvků, které by si zasloužily větší prostor a tím i podrobnější analýzu, protože takto se jedná spíše o letmé seznámení s tématem bez bližšího zkoumání, což je skutečně škoda. Příspěvek od Anny Pless a Dicka Houtmana na tento krátký rozsah doplatil asi nejvíce, protože z výše popsaného důvodu tento článek zůstává na „pouhých“ frázích jako: „Účinek kontextového tradicionalismu se dokonce zvyšuje, zatímco účinek kontextové religiozity a regionu ztrácí svůj statistický význam. Všechny regionální atrapy jsou zde bezvýznamné, což znamená, že dříve zaznamenané rozdíly mezi východní a západní Evropou se ve skutečnosti vyskytují kvůli rozdílům v úrovních morálního tradicionalismu. Stručně řečeno, naše dvě hodnoty se ve východní

Evropě skutečně méně překrývají, protože země v tomto regionu jsou morálně tradicionalističtější“ (s. 200). I přes tuto výtku však příspěvek přináší mnoho podnětů k zamyšlení a otázky, na které by se v budoucnu měly hledat odpovědi, neboť podrobná analýza autorů ukazuje na skutečnost, že rozdělení na morální tradicionalismus-progresivitu a na autoritářství-libertarianismus spolu prakticky nesouvisejí a to nejen kvůli regionálním specifikům.

Celá tato významná část knihy je zakončena článkem o post-disentu a jejich členech využívajících legitimitu disentu v politice disentu, jež symbolicky definovala nové národní diskurzy. V tomto ohledu jde o rychlé seznámení s myšlením lidí v Polsku, Československu a v Maďarsku a poukaz na skutečnost, že nejlepším symbolem pro získání podpory obyvatelstva je ideálně glo-riola nějaké osobnosti.

Poslední část je jakýmsi vyvrcholením předchozích částí s tím, že je zaměřena na již zmiňované postkomunistické země a jejich současné postavení v Evropě. Příspěvky jsou zaměřeny na antikomunistické vypořádání se s minulostí s ohledem na symboliku, která tyto národy doprovází. Posledním článkem uzavírajícím celou knihu je studie pojednávající o symbolické moci Evropské unie v Bosně a Hercegovině. Jedná se o hloubkovou analýzu s využitím Bourdieuvy teorie. Tento příspěvek od Roka Zupančiče, Farise Kočana a Iris Ivaniše považují za jeden z nejlepších a nejpřínosnějších článků v této knize, neboť se jedná o propracovaný terénní výzkum s detailním vykreslením jednotlivých symbolů a jejich významů pro Bosnu a Hercegovinu se všemi klady, zápory a přínosy. A to vše v pozadí Evropské unie. Tato hloubková analýza přináší kvalitativní i kvantitativní metodologickou vyváženost a jasně ucelený teoretický rámec.

Ediční řada *Studies in Sociology: Symbols, Theory and Society* je obecně na velmi vysoké úrovni a ne jinak tomu je u *Politics of Symbolization Across Central and Eastern Europe*. Tato kolektivní práce se může pochlubit články velmi vysoké úrovně, jež mají přesah sociologicko-historicko-politologický. Stejně jako ostatní svazky je i tato kolektivní monografie aktuální s ohledem na současné palčivé problematiky. V tomto směru se jedná o politiku symbolizace

napříč střední a východní Evropou chápanou jako komplexní prostor semiózy. Svazek je tzv. sondou do chápání složitých záležitostí a problematik, které jsou spojeny s politikou symbolizace ve střední a východní Evropě. Tato kniha svůj účel rozhodně splnila, nicméně kvůli jejímu omezenému rozsahu je vhodná spíše pro

studenty seznamující se s tematikou spojenou pojmy, jako je „symbol“ a „semióza“, a pro laickou veřejnost, která jistě ocení srozumitelný nadhled jednotlivých příspěvků.

Markéta Minářová

DOI: 10.14712/23363525.2022.12